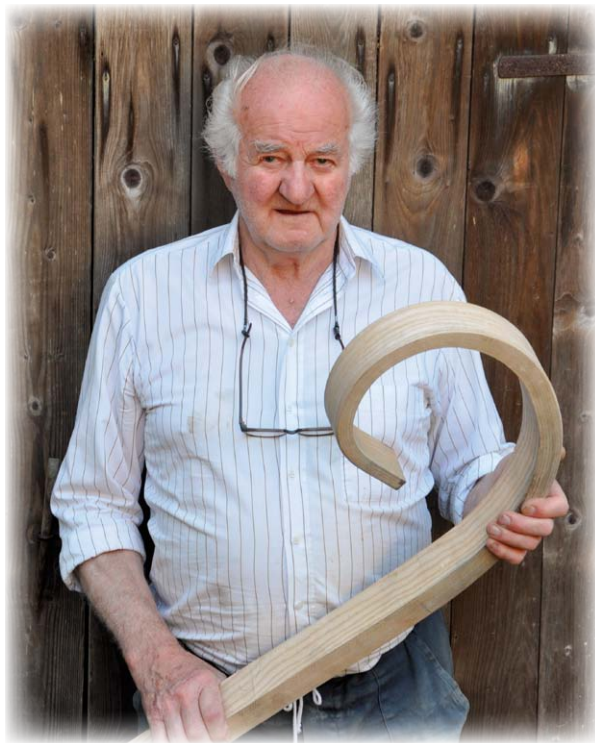

Josef Nosek ...

... výroba ohýbaných sání

Josef Nosek

Josef Nosek se narodil 26. ledna 1930 v Roprachticích. Rodina, z níž pochází, má ve zpracování dřeva velice dlouhou tradici. Na profesionální úrovni ji pozvedl otec Josef Nosek st., vyučený kolář, který ve 30. letech 20. století vybudoval ve svém domě malou kolářskou dílnu. Hlavním výrobním sortimentem bylo především zemědělské nářadí, jako jsou různé typy dřevěných vozů, vozíků, trakařů, koleček, ale také hrábě a kosisk. Vedle nich se pak v dílně vyráběly navíc i pro tento horský region nezbytné sáně, které v zimě tvořily hlavní dopravní prostředek. Nejznámější jsou asi velké rohačky, s nimiž se do chalup sváželo dřevo a seno, vedle nich pak několik typů sportovních sáněk pro děti a v neposlední řadě i tzv. vlčky, používané k přepravě nákladů i osob.

Pokračovatelem rodinné tradice se stal syn Josef Nosek, který v roce 1944 nastoupil do učení a v roce 1947 se stal vyučeným kolářem a začal pracovat s otcem v rodinné dílně. Následovala vojenská služba na počátku 50. let a po jejím skončení nástup do závodu n.p. Start v Jilemnici, kde se vyráběly ohýbané jasanové lyže a posléze v roce 1955 do n.p. Start ve Vysokém nad Jizerou, kde se vyráběly již lyže lepené. Teprve v roce 1965, kdy jeho otec odešel do důchodu, se mohl vrátit do rodinné dílny, která mezi tím začala pracovat jako přidružená výroba místního JZD. Výroba se zaměřovala především na stavební truhlářství, takže se zde vyráběla okna, dveře, bednění, ale také třeba sušáky na seno. Výroba sání však přesto nezankla a díky soustavné poptávce se jí rodina věnovala ve volných chvílích a po večerech. Díky tomu se s ní od nejtětlejšího mládí mohl seznamovat i nejmladší

Rohačky, vlčky a ty ostatní výroba a používání dřevěných sání patřily k Podkrkonoší jaksi odedávna. Horský terén, množství sněhu a nemožnost udržovat sjízdné cesty předurčovaly sáně jako jediný možný dopravní prostředek na několik zimních měsíců. K přepravě dřeva a sena se

používaly především rozměrné rohačky, pro něž byly charakteristické vysoké „rohý“ vyčnívající z přední části sanice. Jezdec se jich mohl pevně zachytit a při jízdě z kopce účinně nohama regulovat směr jízdy sání. V druhé polovině 19. století začaly do Krkonoš pronikat i lehčí typy sáněk určené jednak pro pobavení dětí, v případě větších vlčků pak pro přepravu nákladů i osob. Jejich název pochází z německého Rennewolf – běžící vlk, což vcelku dobře vystihuje charakter jízdy.

Do kopce je jezdec tlačil za ruce na zvýšené zadní části korby, při jízdě s kopce pak řidič naskočil na prodloužené zadní sanice a pomocí brzd pohodlně korigoval směr jízdy sání. Takto bylo možné urazit i poměrně dlouhou vzdálenost, a to i po relativně málo udržovaných cestách. Vzhledem k tomu, že sáně měly vcelku velkou korbu, současně však byly lehké a díky kovovým brzdám i dobře ovladatelné, bývaly tyto v zimním období pro řadu domácností jediným dopravním prostředkem. S úspěchem je však využívali i poštáci, kteří prý bývali mistři v jejich ovládání.

z rodiny Jan Nosek (*1958), který v roce 1974 nastoupil též do učebního oboru kolář. Řemeslu se však učil jen první rok, než byl obor zrušen a učni přeřazeni na učební obor truhlář. Po vyučení nastoupil do rodinné dílny, kde pracoval pod vedením svého otce. Společně pak v 80. letech 20. století postavili při rodinném domku novou dílnu, v níž začali od roku 1991 pracovat jako živnostníci, zaměřující se na truhlářskou výrobu. Hlavní sortiment dílny tvoří výrobky stavebního truhlářství, jako jsou okna a dveře, vedle nich však z lásky k místní a rodinné tradici vyrábějí dřevěné hrábě, kosiska a především sáně. Těch malých stihnou přes zimu vyrobit dvacet kusů, velkých vlčků pak deset. Přestože jejich cena stěží pokryje náklady na výrobu, pokračují v této práci s hrdostí doposud.

Při výrobě sání se v Noskově dílně používá truhlářsko-kolářská technologie z počátku 20. století, využívající sice některé základní dřevoobráběcí stroje, ovšem vedle nich i stále velký podíl ruční práce. Základním materiálem je masivní dřevo, v tomto případě jasan, který je pružný, dobře se ohýbá a současně je i dostatečně pevný. Než se jasanové fošny začnou zpracovávat, nechávají se pět let vyschnout pod přístřeškem na volném vzduchu a teprve potom se s nimi začíná pracovat. Nejprve se vybírá dřevo vhodné k ohýbání, z něhož se vyrábí vohnoutky - sanice s přední ohnutou částí. Obě sanice se ohýbají z jednoho kusu, aby byly zcela stejné, a teprve ohnuté se rozříznou. Připravené hranolky se napařují v kotli a mechanicky se ohýbají do požadovaného tvaru. Další části sání: voplenek, nožičky a lajsny, tvořící sedátko a spojovací díly se sanicemi, se napežou na cirkulárce a dohotoví ručně. Jednotlivé součásti se spojují na čep a dlab a spoj musí být natolik přesný, že tzv. opisuje dřevo. Po sesazení dřevěných částí se sanice opatří kovovými ližinami, velké vlčky navíc i brzdícím systémem a výpletem sedátka. Nakonec se sáně opatří nátěrem z bezbarvého laku, který dřevo chrání před účinky vody. V současné době se jedná o jedinou řemeslnou dílnu, v níž se uchovála znalost konstrukce a výrobních postupů ohýbaných sání.

Josef Nosek

Výroba ohýbaných sání

513 01 Semily, Roprachtice 206

tel. +420 481 593 591

mob. +420 732 885 277